

Pařeziny v popředí zájmu výzkumu

Pařeziny jako klasická forma lesního hospodaření se dostávají stále více do popředí zájmu lesnického a ekologického výzkumu. Jako na hlavní téma se na ně zaměřilo už několik odborných projektů financovaných v posledních letech českými grantovými agenturami. Na Mendelově univerzitě v Brně se v dubnu 2015 konala u nás historicky první mezinárodní konference o pařezinách, nazvaná Coppice forests: past, present and future (www.coppice.eu/konference_cs.html). Za seznámením se s aktuálními výsledky výzkumu a navázáním vzájemné spolupráce se sjelo do Brna 130 účastníků z 23 zemí (Austrálie, Belgie, Bosna a Hercegovina, Estonsko, Finsko, Írán, Itálie, Japonsko, Jižní Afrika, Kanada, Litva, Maďarsko, Německo, Rumunsko, Rusko, Srbsko, Slovensko, Španělsko, dále Švédsko, Švýcarsko, Turecko a Velká Británie). Na konferenci promluvili odborníci mezinárodního významu, mezi jinými K. Kirby (Oxfordská univerzita), M. Bürgi (WSL – Švýcarský federální ústav pro výzkum krajiny, lesů a sněhu) nebo J. Ewald (Univerzita ve Freisingu, Německo). Spektrum prezentovaných příspěvků pokrývalo téměř vše, čím se současný výzkum pařezin zabývá, od historie přes biologické,

ekologické a fyziologické otázky až po sociální a ekonomické aspekty pařezání.

Proč jsou pařeziny tak zajímavé? Kdysi představovaly hlavní formu lesního hospodaření ve většině Evropy, alespoň tedy v hustěji osídlených územích na západě, jihu a ve středu našeho kontinentu. Hlavním účelem byla produkce palivového dřeva, což zavedením fosilních paliv ztratilo na významu. V poslední době, charakterizované zvyšujícími se cenami a nestabilitou dodávek ropy a zemního plynu, pařezání začíná být opět atraktivní. Pařeziny však přinášejí mnohem širší užitek. Kromě produktů souvisejících s konkrétní dřevinou mají význam pro biodiverzitu. Protože velká část lesů v Evropě se pařezila po velmi dlouhou dobu, výrazně to ovlivnilo přírodní podmínky a také organismy, které lesy obývají. Některá důležitá lesní společenstva by bez pařezinového hospodaření dnes pravděpodobně vypadala úplně jinak. Jde zejména o dubohabřiny, teplomilné doubravy, suťové a lužní lesy. Mnohé druhy organismů jsou zřejmě poměrně silně vázány na periodické prosvětlování a strukturu lesních porostů, které pařezání po staletí zabezpečovalo. Jednou z hlavních motivací pro jeho obnovu je proto

1 Prvosenka jarní (*Primula veris*), druh lesního podrostu, kterému prospívá pařezinové hospodaření. Po ochrannářsky zaměřeném prosvětlení nadrostu v NPR Děvín se v dubnu 2015 objevily desítky kvetoucích rostlin. Foto M. Chudomelová

ochrana biodiverzity. Většina důležitých otázek ale zůstává zatím nezodpovězena. V České republice jsme teprve na začátku.

Výzkum pařezin v ČR byl v letech 2012–15 podpořen projektem financovaným MŠMT ČR (CZ.1.07/2.3.00/20.0267). K organizaci konference přispěl také grant financovaný Evropskou výzkumnou radou (278065).

Starý javor na úbočí Kleti

V časopise Vesmír z r. 1926–27, v čísle 8, vyšel krátký příspěvek V. Vondráška (navazující na snímek z r. 1921 otištěný v čísle 7) s názvem Starý javor. Píše se v něm, že na starých mapách kreslených před sto lety jest i Starý javor. Jde zřejmě o lesnické

mapy, které byly na schwarzenberských lesních majetcích vyhotovovány od r. 1800 jako součást lesních hospodářských plánů. Také v současných lesnických mapách najdeme pro lokalitu místní název Javor. Označuje javor mléč (*Acer platanoides*)

rostoucí na severním úbočí masivu Kleti ve výšce ca 840 m n. m. V článku z r. 1927 je popsán takto: „... v bukovém lese stojí tento stařec smutně; ve výši až 4 m trčí z něho tři mohutné větve. Ze kmene zbyla asi pětina, jejíž vnější obvod měří 1,3 m a tlustá je sotva 12 cm.“

Porovnáním fotografie z r. 1921 a článku z r. 1927 se současností lze tvrdit, že se stav příliš nezměnil a strom stále žije. Po prostudování snímku je posouzení aktuálního stavu je zřejmé, že již v r. 1921 zbývalo jen torzo – štěpina původního kmene. Z kmene však netrčely větve, jde o pařezové výmladky. Jeden z nich vyrůstá z horního okraje ve výši 4 m (měření z dubna 2009). Má průměr asi 20–30 cm, výšku 16 m a velmi řídkou korunu. Snad esovitý tvar torza a řídká koruna způsobily, že výmladek dosud žije a nebyl ulomen, přestože roste ze zbytku kmene s tloušťkou (i s kůrou) pouhých 5 až 8 cm. Druhý výmladek, z kořenového náběhu torza, má obvod kmene 190 cm, průměr 60 cm s kůrou, výšku 23 m a věk odhaduji na 100–120 let. Ve střední části je napaden hnilobou (u stromů výmladkového původu běžné). Třetí výmladek (větev) popsany r. 1927 se nezachoval. Svou životaschopnost však javor dokazuje dalším výmladkem, který vyrostl opět z kořenového náběhu, v r. 2009 měl tloušťku asi 1 cm a výšku zhruba 150 cm. V r. 2011 však byl tento nový prýt lidskou rukou ulomen.

1 Torzo javoru mléče (*Acer platanoides*) na snímku z r. 1921 (obr. 1; Vesmír 1926–27, 8) a z r. 2009 (2; foto J. Bárta)